

---

Ana HOLJEVAC TUKOVIĆ

*Izvorni znanstveni rad*

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar  
Domovinskog rata, Zagreb

**LIKA U  
IZVJEŠĆIMA  
PLAŠČANSKOG  
RATNOG BILTENA  
1991.-1995. GODINE**



---

Među arhivskim gradivom *Republike Srpske Krajine* (RSK), koja se sređuje i čuva u Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata, nalazi se i *Pllašćanski ratni bilten*. Za vrijeme postojanja *Srpske autonomne oblasti (SAO) Krajine*, poslije RSK tu su tiskovinu izdavali Komanda Mjesne zajednice Plaški i Štab Teritorijalne obrane Plaški. Fragmentarno su sačuvani *Bilteni* iz razdoblja od 1991. do 1993. godine, kao i prvi broj *Informativni list 70. pešadijske brigade* iz Plaškog iz 1995. godine. Osim toga, postoji *Kronologija* događaja na području Plaškog, koju su pousmeno pisali Milan Pešut i Lazar Petrović. S obzirom na to da je *Pllašćanski ratni bilten* dragocjen izvor o sudjelovanju JNA i postrojbi pobunjenih hrvatskih Srba u agresiji na Republiku Hrvatsku, kao i o životu na okupiranom dijelu Like od studenog 1991. do vojno-redarstvene akcije “Oluja” u kolovozu 1995., u ovom radu prikazat ću njegove značajke i sadržaj.

Prvi broj *Biltena* tiskan je u studenom 1991. na dvanaest stranica. Za sve vrijeme njegova izlaženja urednik *Biltena* bio je Milan Pešut. *Bilten* je bio zamišljen kao mjesečnik, no s obzirom na nepovoljne ratne i gospodarske prilike, nije izlazio svaki mjesec. Prvi brojevi *Biltena* iz 1991. pisani su su-tavno, a sljedeći brojevi, suočeni s velikim problemima u izdavanju i distribuciji, pisani su povremeno; često su to samo šturi autorovi komentari. Autori *Biltena* i *Kronologije* pisali su svojevrsnom mješavinom srpsko-hrvatskog jezika, koji će s vremenom imati namjeru prijeći u srpski jezik, a korištenje naziva “NDH” za Hrvatsku, kao i pojma “ustaše” za sve Hrvate, provodi se od početka izlaženja *Biltena*. Iz tekstova objavljenih u *Biltenu* i drugim spomenutim izvorima mogu se dobiti podaci o stanju na ratištu i organiziranju političkog života, kao i uvjeti života u Plaškom, koji će nakon 1991. biti na prvoj crti bojišta prema hrvatskoj strani. Problemi svakodnevnog života u tom mjestu bili su nestašica životnih

potrepština, slabe telefonske veze i problemi u opskrbi električnom energijom. Prvi broj *Plašćanskog ratnog biltena* izašao je u studenom 1991., a u Uvodniku prvog broja urednik navodi "da je cilj biltena potpuno i pravodobno informisanje stanovništva na području plašćanske doline, radi suzbijanja širenja dezinformacija i neistina sa kojima smo svakodnevno suočeni." Kraj Uvodnika autor završava pozivom: "Zajedno u borbi za Plaški, Krajinu, srpstvo, do konačne pobjede."<sup>1</sup>

U *Biltenu* i drugim spomenutim izvorima može se vidjeti kako su se na području Plašćanske doline razvijali događaji od 1990. godine. Neposredno nakon što je 17. veljače 1990. u Kninu osnovana Srpska demokratska stranka (SDS), ogranak te stranke osnovali su i Srbi u Plašćanskoj dolini. O tome će poslije biti napisano da je srpski narod toga područja još u predizbornoj kampanji za višestranačke izbore 1990. shvatio da se sprema stvaranje "nove ustaške države", te se u drugoj polovici 1990. počinje samoorganizirati u seoske straže s lovačkim oružjem "u cilju obrane ovog kraja od upada neoustaša, odnosno da se spriječi uspostava nove Hrvatske vlasti i donošenja šahovnice u Plaški".<sup>2</sup>

Na višestranačkim izborima u travnju i svibnju 1990. godine SDS je na području Like pobijedio u općinama Donji Lapac i Gračac, dok je u općini Titova Korenica pobijedio Savez komunista Hrvatske - Stranka za demokratske promjene (SKH-SDP). U Skupštini općine Ogulin SDS je osvojio samo jedno odborničko mjesto. Na utemeljiteljskoj sjednici Skupštine općine Ogulin za predsjednika je izabran Rudolf Špehar iz Hrvatske demokratske zajednice. Iako SDS na izborima u toj općini nije ostvario znatnije rezultate, vrlo brzo postao je predvodnica srpskog pokreta pobune protiv novih hrvatskih vlasti. Ubrzo je organiziran referendum o srpskoj autonomiji u Hrvatskoj, a u kolovozu 1990. i "Balvan - revolucija", odnosno oružana pobuna. Tada je minirana pruga kod Ličke Jesenice. U prosincu 1990. Srbi su tražili Špeharovu ostavku, a prilike u općini Ogulin dodatno su se pogoršale raspisivanjem referenduma o izdvajanju Plaškog iz općine Ogulin i pripajanju općini Korenica. U Plaškom je 23. prosinca 1990. donesena odluka o raspisivanju referenduma za izdvajanje iz općine Ogulin i pripajanje općini Korenici, o čemu je u *Kronologiji* poslije napisano: "Svi su se odazvali, osim Saborskog. Procedura je duga i teška, ali je provedenim izjašnjanjem dokazano šta to narod želi".<sup>3</sup>

1 HR – HMDCDR 2, kut. 302, Plašćanski ratni bilten, br. 1.

2 Isto, Pod zastavom otadžine, Informativni list 70. pešadijske brigade.

3 HR – HMDCDR 2, kut. 302, Plašćanski ratni bilten, br. 1., Kronologija događaja na području općine Ogulin s posebnim osvrtom na odnose Ogulin-Plaški.

Krajem veljače 1991. u Plaškom se “provodi prva velika priprema za oružanu pobunu i odbranu mjesta u slučaju da MUP pokuša uvesti ustavno stanje i poredak”, uz poruku “radije ćemo poginuti nego Vam se pokoriti”.<sup>4</sup> U veljači 1991. Policijska stanica Plaški izdvojila se iz sastava Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i ušla u sastav u međuvremenu osnovanoga Sekretarijata unutrašnjih poslova SAO Krajine.<sup>5</sup> Pokušaji pregovora slijedili su u ožujku 1991., o čemu je u *Biltenu* poslije navedeno da se Srbe pokušalo pacificirati demagogijom i jeftinim obećanjima. Sastanak s predstavnicima hrvatskih vlasti održan je 8. ožujka 1991. u Ogulinu. S hrvatske strane na pregovorima su bili ministar unutrašnjih poslova Josip Boljkovac i njegov zamjenik Slavko Degoricija te ministar poljoprivrede i šumarstva Ivan Tarnaj, a predstavnici Plaškog bili su predsjednik Mjesne zajednice Nikola Medaković, te Miloš Vučetić i Dimitrije Kosanović. I nakon ovih pregovora Srbi iz Plaškog nastavili su bojkotirati rad Skupštine općine Ogulin.

U srpnju 1991. kulminirale su provokacije Srba iz Plaškog. Minirana su tri stupa dalekovoda u smjeru Primorja, željeznička pruga Zagreb-Split pokraj Blata, učestali su napadi na prometnicu prema Senju, otimanja teretnih i osobnih automobila i pljačke putnika. Da bi se situacija smirila, 21. srpnja u Plaškom se održao sastanak Hrvata i Srba. S hrvatske strane bili su načelnik Policijske postaje Ogulin Ante Ujević, načelnik operative u Policiji Milan Brozović, zapovjednik Odreda narodne zaštite Dragan Luketić, načelnik Policijske uprave karlovačke Ivan Štajduhar i njegov zamjenik Zvonko Krajačić.<sup>6</sup> Zgradu u kojoj su vođeni pregovori opkolili su pripadnici milicije SAO Krajine koje je doveo Nikola Medaković.<sup>7</sup>

Srbi su tražili da im se dostavi brašno, gorivo, mirovine i potreštine potrebne za život. Dogovoreno je da prestanu s provokacijama i da se sporna pitanja riješe pregovorima. Dogovor je bio prekršen već idućeg dana, kad je milicija

4 Isto.

5 Sekretarijat za unutrašnje poslove SAO Krajine osnovan je 4. siječnja 1991. a na njegovu čelu bio je Milan Martić. Opširnije o tome vidjeti: BARIĆ, Nikica, Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990.-1995., Zagreb 2005., 105.

6 Radio Ogulin, 16. obljetnica napada na Josipdol, <http://www.radio-ogulin.hr>, pristup ostvaren 17. rujna 2007.

7 STRIŽIĆ, Ivan, Bitka za Slunj, Slunj-Zagreb 2007., 230.-231. U ovoj knjizi ne navodi se datum toga sastanka, nego samo da su mu prisustvovali Nikola Medaković u ime Mjesne zajednice Plaški i Milan Boca u ime Štaba teritorijalne obrane Plaški, načelnik PU Karlovca Ivan Štajduhar i zapovjednik Policijske stanice u Ogulinu Ante Ujević, te predstavnici JNA general major Trajče Krstevski i potpukovnik Miloš Krneta, kao promatrači. U knjizi Slavka Degoricije navodi se podatak da je sastanak održan 24. srpnja, a da su mu, uz spomenute osobe, nazočili i Josip Boljkovac i Slavko Degoricija. DEGORICIJA, Slavko, Nije bilo uzalud, Zagreb 2008., 63.

SAO Krajine uz pomoć Srba iz Plaškog napala Josipdol. O tom napadu u *Biltenu* je napisano: "Kod mupovaca je stanje krajnje uzbuđenosti i straha, pojavom uniformiranih pripadnika milicije Krajine, koji su došli sa obuke iz Knina u plašćansku dolinu. Da stave do znanja da ovako ne žele i ne mogu živjeti, opkoljeni jakim snagama MUP-a, 22. VII. 1991. grupa diverzantna Jedinice za posebne namjene SAO Krajine izvodi upozoravajući napad prema Josipdolu".<sup>8</sup> Srpski izvori javljaju o protunapadu hrvatskih snaga na Plaški, odnosno o sukobu na Vojnovcu tijekom kojega je poginuo jedan srpski borac, a jedan je ranjen. Nakon toga je u Josipdolu sklopljeno primirje između hrvatske i srpske strane.<sup>9</sup> No, ono nije potrajalo i slijedili su novi napadi.

U *Kronologiji* se mogu naći podaci o stanju u kolovozu 1991., pa se spominju srpske akcije kod Kamenice i Tržića, te napadi na Modruš i Josipdol. Osim događaja na ratištu, spominje se i blokada, prekid željezničkog prometa i telefonskih veza. U rujnu 1991. piše o nezadovoljstvu stanovništva zbog ograničenja u opskrbi gorivom, koje je dostupno samo za potrebe Teritorijalne obrane, o nestašici prehrambenih proizvoda i krijumčarenju. Izolacija i nemogućnost povezivanja Plaškog s drugim dijelovima SAO Krajine, izazvali su naponost pa je u *Kronologiji* poslije zapisano da je trebalo napasti Saborsko i postavljeno je pitanje zašto to nije učinjeno.<sup>10</sup>

Naime, kako bi ostvarili bolju povezanost s drugim dijelovima SAO Krajine, za Srbe u Plaškom bilo je iznimno važno zauzeti Saborsko, čiji su branitelji više od tri mjeseca odbijali napade pobunjenih Srba i JNA. Selo Saborsko u općini Ogulin, prema popisu stanovništva iz 1991. imalo je 852 stanovnika, i to 800 Hrvata, 18 Srba i 37 ostalih.<sup>11</sup>

Urednik *Biltena* Milan Pešut napisat će da je za Srbe u Plaškom najvažnije otvoriti komunikaciju prema Plitvicama, a to znači "čišćenje Saborskog od ustaša", te čvrsto povezivanje s Krajinom za koju su se, kako navodi Pešut, svi jednoglasno opredijelili, a "nakon Saborskog otvoren je put prema zapadu, preko Ogulina, prema Drežnici, Gomirju i Srpskim Moravicama, jer neće valjda Plaški ostati zapadna granica Krajine".<sup>12</sup>

8 HR - HMDCCR 2, kut. 302, Plaški kronologija 1991, autori: Milan Pešut i Lazar Petrović.

9 HR - HMDCCR 2, kut. 302, *Plašćanski ratni bilten*, br. 1., Kronologija događaja na području općine Ogulin s posebnim osvrtom na odnose Ogulin-Plaški.

10 HR - HMDCCR 2, kut. 302, Plaški kronologija, 9. oktobra 1991.

11 Republički zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujka 1991., Stanovništvo prema narodnosti po naseljima, Zagreb 1992.

12 HR - HMDCCR 2, kut. 302, Plaški kronologija, 1991.

U *Biltenu* se zatim spominju neuspješni napadi na Saborsko, te odlazak izaslanstva iz Plaškog u Beograd, doprema pomoći iz Beograda u nafti, lijekovima, hrani i vojnoj opremi. U vezi sa stanjem krajem listopada 1991. nižu se podaci o napadima na širem području Karlovca, Duge Rese i Slunja, uz napomenu: "Nema mira dok se pitanje srpskog naroda ne riješi trajno i zauvek." I nakon toga često se piše o izolaciji Plaškog, ali je sve veća usmjerenost na zauzimanje Saborskog. Već krajem listopada 1991. srpska Teritorijalna obrana iz Plaškog i Korenice steže obruč oko toga mjesta, a početkom studenog intenzivno se napada Saborsko, točnije selo Kuselj. U napadima uz Teritorijalnu obranu (TO) sudjeluje i JNA. Slijedila su izvješća o odlasku delegacija iz Plaškog u Srbiju po pomoć, i detaljnim pripremama za čišćenje Saborskog, no ratne operacije zaustavljene su dolaskom izaslanstva Europske zajednice u Ogulin. Ipak, već 7. studenog napisano je: "Što se čeka sa ustašama iz Saborskog???" Počele su intenzivne pripreme za napad na Saborsko, pri čemu je TO bio pod komandom JNA.<sup>13</sup> S olakšanjem i zadovoljstvom u *Biltenu* je navedeno da je 9. studenog 1991. u Plaški iz Beograda stigla hrana i topovi. Napad na Saborsko bio je odgođen zbog magle i nemogućnosti sudjelovanja zrakoplovstva, te je konačno počeo 12. studenog 1991., o čemu je zabilježeno: "(...) oko 8:50 počeo je napad na Saborsko iz aviona, tenkova, artiljerije i pješadije iz svih pravaca: Jame Balinka, Momčilovića, Vukelić Poljane, Vojnog poligona, te kasarne u Ličkoj Jesenici. Oko 12 sati tenkovi su probili prvu liniju obrane, došavši do sela Dumenčića, te ispod brda Sivnik. Uz pomoć pješadije, počelo se sa osvajanjem mjesta uz pomoć dobrovoljaca iz Srbije i Crne Gore. Da bi nakon 16 sati palo i posljednje uporište. Tako je palo Saborsko uz mnogo ubijenih ustaša, te dosta izbjeglog stanovništva u Jesenici, koji su navodno bili zatočeni u vlastitim domovima. Očekuje se daljnja akcija čišćenja, onih koji su se sakrili po šumama ili skloništima".<sup>14</sup>

O zauzimanju Saborskog govori i Ratni dnevnik Dragana Kosanovića, pripadnika srpskih postrojbi: "Ustajanje je bilo u 6.30. Među borcima koji su se nalazili u selu Momčiloviću bilo je dogovoreno da se ide na čišćenje Saborskog. Zadatak je bio: Ubiti svakog hrvatskog vojnika koji ima pušku u rukama i spaliti sve kuće i bajte oko kuća sa namerom da se meštani i njihova vojska nemaju kuda vratiti."<sup>15</sup>

Nakon što je zauzeto, Saborsko je opljačkano i spaljeno, o čemu je u *Biltenu* napisano da je bilo pljačke imovine koja

13 Opširnije o tome vidjeti: STRIŽIĆ, I., n. dj., 317.

14 HR - HMDCDR 2, kut. 302, Plaščanski ratni bilten, br. 1.

15 HR - HMDCDR 2, kut. 1024/4.

bi “stečena na takav način trebala i morala pripasti opštini Plaški i služiti svima”.<sup>16</sup> U prosincu 1991. u *Biltenu* je navedeno da akcija čišćenja dijela terena i okoline Saborskog traje, zbog skupina “ustaša” i hrvatskih civila koji se neće moći probiti jer su osuđeni na predaju ili smrt: “Kiša i ružno vrijeme, te snijeg koji je opet zabijelio šumska područja tje-  
raju ih iz skloništa, na svjetlo dana.”<sup>17</sup>

Za vrijeme okupacije Saborsko je potpuno uništeno, uključujući crkvu sv. Ivana Nepomuka (izgrađena 1864.) na koju je pucano iz tenka, te je poslije srušena miniranjem. Nadgrobni spomenici su također oskvrnuti. Zbog jačine topničkih i zračnih napada, slabiji branitelji Saborskog bili su prisiljeni na povlačenje s dijelom stanovništva. Kada su JNA i srpske snage ušli u selo, planirali su uništiti hrvatsku imovinu i ubiti preostale civile koji su se skrivali u podrumu. Predali su se s uvjerenjem da će biti sigurni u prisustvu JNA. Pripadnici srpskih snaga prvo su odvojili žene od muškaraca. Muškarci su zatim postrojeni ispred zida i strijeljani. Ženama je rečeno da su slobodne, ali dok su odlazile, ustrijeljene su u leđa. Skupina stanovnika odvedena je u školu u Ličkoj Jesenici, gdje su bili zatvoreni tri dana. Tijekom njihova zatočeništva Nikola Medaković, jedan od zapovjednika napada, rekao im je da je Saborsko srušeno sa zemljom.<sup>18</sup> Tijela ubijenih Hrvata pokopana su nakon nekoliko dana u masovnoj grobnici koju su prethodno iskopali bagerima. Zajednički, kao i pojedinačni grobovi, nađeni su poslije na nekoliko lokacija u selu i oko njega.<sup>19</sup> U “Popovom šancu” iskopani su posmrtni ostaci 15 Hrvata, od kojih je 14 identificirano. U “Boriku” su iskopani posmrtni ostaci dvaju civila i jednog hrvatskog vojnika. Posmrtni ostaci šestero civila iskopani su iz pojedinačnih grobova. Saborskom su poslije pobunjeni Srbi promijenili ime u “Ravna Gora”.<sup>20</sup>

U prvom broju *Biltena* piše da je pri Civilnoj zaštiti bila određena ekipa za pokop ljudi i stoke u Saborskom, radi spriječavanja epidemija i zaraznih bolesti.<sup>21</sup> Neposredno

16 HR - HMDCDR 2, kut. 302, Plaščanski ratni bilten, br. 1. U *Biltenu* br. 1 govori se o opštini Plaški, premda je Plaški bio mjesna zajednica sve do 7. XII. 1991. kada je proglašen opštinom.. “Nakon 1962. kada je prestajala postojati, Plaški je ponovno 7. XII. 1991., u prostoriji zbornice Osnovne škole Branko Latas, postao opština. Opštinu za sada čine mjesne zajednice Vojnovaca, Latin, Plaški, Janaj Gora, Blata – Lička Jesenica.” Plaščanski ratni bilten, br. 2. kut. 1003/6.

17 Isto, Plaški kronologija, 1991. kut. 302.

18 [http://www.hlc-rdc.org/srpski/Haski\\_tribunal/Sudjenje\\_Milosevicu/Transkripti.php?file=755.html](http://www.hlc-rdc.org/srpski/Haski_tribunal/Sudjenje_Milosevicu/Transkripti.php?file=755.html), pristup ostvaren 17. rujna 2007.

19 STRIŽIĆ, I., n. dj., 771.-781.

20 Isto, 780.

21 HR - HMDCDR 2, kut. 302, Plaščanski ratni bilten, br.1.



nakon zauzimanja Saborskog *Bilten* je u cijelosti objavio pismo predsjednika Mjesne zajednice Plaški Nikole Medakovića ogulinskom načelniku Rudolfu Špeharu: “Nudili smo narodu u Saborskom da predaju oružje i formiraju civilnu vlast, i sve je to odbijeno. Sada Saborskog nema i vjerojatno ga nikad neće ni biti. Neka to bude opomena svima koji su mislili silom nametnuti svoju vlast srpskom narodu”. Medaković je u pismu ponudio hrvatskoj strani “pregovore o granicama i podjeli zajedničke imovine” te je prjetio: “Ako nećete milom, morat ćete silom.” Pismo završava riječima: “Protiv zla, zlo činiti nije zlo”.<sup>22</sup>

Nedugo zatim *Bilten* je izvijestio i o zauzimanju Slunja, te se dodaje da je položaj Plaščanske doline time poboljšao: “(...) padom Saborskog, a posebno 18. 11. kada je oslobođen Slunj, otvara se put prema Kordunu”, uz napomenu da su “u zauzimanju Slunja učestvovala i neke naše jedinice, neki časno i pošteno, neki opet u otimačini i krađi imovine.”<sup>23</sup> Neposredno nakon zauzimanja Saborskog i Slunja odlukom Vlade SAO Krajine “u svim opštinama formiraju se ratna predsjedništva” kao jedini legitimni predstavnici vlasti u ratnim uvjetima. Na Skupštini Komande Mjesne zajednice (KMZ) održanoj 20. studenog 1991. osnovano je Ratno predsjedništvo Plaškog. U studenom je osnovana i 145. plaščanska brigada, a *Bilten* je 21. prosinca izvijestio da je 19. prosinca 1991. u Kninu proglašena RSK.<sup>24</sup>

Početak 1992. i potpisivanjem Sarajevskog sporazuma o primirju stvorene su nove političke okolnosti. Izaslanik UN-a Cyrus Vance imao je krajem 1991. godine plan za pacifikaciju Hrvatske, koji je predviđao dolazak mirovnih snaga. Milošević je plan prihvatio, ali pobunjeni Srbi u Hrvatskoj tome su se oduprli, jer se JNA trebala povući i teško naoružanje staviti pod nadzor snaga UN-a.<sup>25</sup> Pod pritiskom Beograda Vlada RSK pristala je na Vancov plan. Tako je i autor *Biltena* nevoljko iščekivao dolazak mirovnih snaga, dodajući da se u Europi govori o dolasku mirovnih snaga u Hrvatsku, no “dok je ijednog od nas (op. Srbina) to nije niti će ikada biti Hrvatska.”<sup>26</sup> Sredinom siječnja 1992. *Bilten* šturo navodi: Nema ratnih sukoba, radi se na sanaciji terena u Saborskom; ukapanju ljudi i životinja u očekivanju mirovne misije. “U travnju 1992. *Bilten* je izvijestio o posjetu mirovnjaka, no autora najviše zaokuplja prolazak

22 Isto.

23 HR - HMDCDR 2, 1003/6. Plaščanski ratni bilten, br. 2.

24 MARIJAN, Davor, “Djelovanje JNA i pobunjenih Srba u Lici 1990.-1992. godine”, Senjski zbornik, god. 33 (2006), 234.

25 Opširnije o tome vidjeti: BARIĆ, N., n. dj., 143-162.

26 HR - HMDCDR, 2, kut. 1003/6., Plaščanski ratni bilten, br. 2.

pripadnika UN-a kroz razoreno Saborsko, te je postavio pitanje: tko je dopustio njihov posjet tome mjestu?

Nakon Sarajevskog primirja na ličkom bojištu nije bilo većih sukoba, nego tek manjih diverzantskih akcija i razmjene topničke paljbe, o čemu je izvještavao i *Bilten*. Autor *Kronologije* i *Biltena* ne daje širi politički osvrt, niti komentira političke uvjete, nego se zadržava na problemima opskrbe životnim potrepštinama, kao i na potrebi čuvanja bojišnice prema "ustašama" na potezu prema Glibodolu i selu Dabru.

U lipnju 1992. autor piše o neimaštini i oskudici, te o promatračima Europske zajednice koji su inzistirali da se dopremi pomoć iz Zagreba. No, odgovor Vlade RSK bio je da se nikakva pomoć iz Hrvatske neće prihvatiti. Nedugo zatim, u lipnju i srpnju autor je više puta izvijestio: "Trgovine su prazne, ali nema niti novaca da se nešto kupi, nema vojničkih plata, penzija. "Sve teža situacija u Plaškom, neimaština, prodaja na bonove i šverc spominjali su se i u sljedećim mjesecima: "Problemi već poznati, nedokazane malverzacije pojedinaca, šverc, pucanje, alkohol i vojnika i starešina."<sup>27</sup> Nedostatak discipline i stege u vojsci pokazuje i podatak da se u svibnju 1992. na području Plaškog dogodila "velika tragedija od naših minskoeksplozivnih sredstava, u kojoj smrtno stradavaju naša tri vojnika...nepažnja, neodgovornost".<sup>28</sup> U prilog tome govori i izvještaj Nikole Medakovića za veljaču 1992.: "Poznat je podatak da je samo jedan borac stradao u borbi, dok su svi ostali stradali od javašluka i alkohola."<sup>29</sup>

U spomenutim izvorima tijekom 1992. godine mnogo se pisalo o oživljavanju gospodarstva u Plaškom. Tako je i Vlada RSK-a donijela odluku da se osnuje poduzeće Šume Krajine, te je s obzirom na bogatstvo šuma donijela odluku o pojačanoj sječi šuma jele i bukve, budući da se gospodarstvo RSK u znatnoj mjeri temeljilo na šumarskoj industriji, uz napomenu da postoji široko tržište na području Srbije.<sup>30</sup> Tako je i u svojem javnom nastupu direktor Šuma Krajine Petar Rodić izjavio: "Dosta je ovaj kraj davao Ogulinu u Hrvatskoj trupaca, a nama ostajala kora. Ne želimo da tako bude i dalje."<sup>31</sup> Već krajem 1992. u *Kronologiji* se navodi: "Stigla nova cisterna nafte, uz zamjenu za 230 kubika drva."<sup>32</sup> Spomenuti podaci pokazuju da se gospodarstvo na području

27 HR- HMDCCR 2, kut. 302, Plašćanski ratni bilten, br. 6.

28 Isto.

29 Isto, kut. 1003/5, Plašćanski ratni bilten, br. 4.

30 Isto, kut. 302, Plaški kronologija, april-maj, 1992.

31 Isto.

32 Isto, Plaški kronologija, decembar, 1992.

Plaškog moglo osloniti isključivo na iskorištavanje šuma i poljoprivredu, pa se stanovništvo u tako teškim uvjetima iseljavalo s tog područja. Tako je u *Kronologiji* navedeno da se sve više ljudi seli u Beograd.<sup>33</sup> Iz daljnjih izvješća iščitat će se i dalje teški životni uvjeti: kupovanje osnovnih potrepština na bonove i prazne trgovine. I dalje će pobunjeni Srbi, oslanjajući se i očekujući pomoć iz Srbije, ustrajati u uvjerenju o ujedinjenu “svih srpskih zemalja”. Osim toga, u *Kronologiji* je tijekom 1992. spomenut i neostvaren plan o spajanju ličkih Srba sa Srbima u Gorskom kotaru. Tako se u srpnju 1992. u *Kronologiji* navodi da hrvatske vlasti oduzimaju oružje Srbima u mjesnim zajednicama Drežnica, Jasenak, Gomirje i Vrbovsko, te se ogorčeno primjećuje da su to izrodi srpskog naroda koji su odlučili pristati na naredbu Tuđmanove države i takvim su postupkom “gurnuli srpski narod ovog dijela Gorskog kotara u konclozor NDH.”<sup>34</sup>

U dva broja *Plašćanskog ratnog biltena*, koji se odnose na 1992. govori se i o sportskim događajima na tome području. Tako se u *Biltenu* za travanj 1992., prenosi odluka Vlade RSK i Komisije za sport i fizičku kulturu, da se pokrene rad sportskih društava i klubova. U *Biltenu* se donosi podatak da u Plaškom djeluju nogometni i košarkaški klub, te se navodi da jedino Ženski košarkaški klub “Partizan” može biti uključen u službena natjecanja u RSK. Kao i na drugim područjima, i ovdje je urednik *Biltena* napomenuo da nedostatak novca i nesigurni prihodi košarkaškog kluba utječu na njegov rad i intenzitet treninga.<sup>35</sup> U izdanju *Biltena* za lipanj objavljen je kraći prikaz malonogometnog turnira u Plavča Dragi, koju je organizirala četa “Plavča Draga”. Navodi se da je prvo mjesto osvojila ekipa Beli orlovi, uz odgovarajuću novčanu nagradu, te zaključuje kako je takvo organiziranje sportskih nadmetanja među četama posebno pozitivno u ratno vrijeme.<sup>36</sup> Drugih izvještaja o sportu u sačuvanim *Biltenima* nije bilo, nego je samo u *Kronologiji* za 1993. godinu objavljeno da je održan memorijalni košarkaški turnir u Kistanju u čast poginulim borcima, gdje se spominje i sudjelovanje Muškog košarkaškog kluba “Partizan” iz Plaškog.<sup>37</sup>

Tijekom 1993. u izvješćima i kronologiji Srba iz Plaškog spominje se akcija hrvatske vojske u zadarskom zaleđu u siječnju 1993. i napad hrvatske vojske na Medački džep u

33 Isto, Plaški kronologija, septembar, 1992.

34 Isto, Plaški kronologija, 14. juli, 1992.

35 HR- HMDCDR 2, kut. 302, Plašćanski ratni bilten, br. 6.

36 HR - HMDCDR, 2, kut. 1003/5, Plašćanski ratni bilten, br. 8.

37 HR- HMDCDR 2, kut. 302, Plaški kronologija, 15. januar - 21. februar 1993

rujnu iste godine. Napad u zadarskom zaleđu autor pod velikim naslovom predstavlja kao novi napad NDH na RSK. Uz izvješće o mobilizaciji u RSK navodi da su uspješno uzeti naoružanje i tehnika koji su bili pod kontrolom snaga UN-a, te dodaje da je i 70. pešadijska brigada iz Plaškog dobila naređenje za mobilizaciju. U daljnjim izvješćima govori se o gubitku područja u Dalmaciji, ponovnom uvođenju ratnog stanja i dolasku dobrovoljaca iz Srbije. Prema izvješćima, novonastala situacija odrazila se na plaščanskom području, gdje su se pojačali topnički napadi i sukobi na području Dabra i Vojnovca.<sup>38</sup> U ljeto 1993. spominje se i priprema i provedba referenduma za ujedinjenje RSK s Republikom Srpskom. Prema rezultatima referenduma, 97% stanovništva glasovalo je za ujedinjenje, što prema mišljenju autora osigurava budućnost Srba i nadu stanovništvu na plaščanskom području.<sup>39</sup>

Nakon što je početkom rujna hrvatska vojska u iznenađnoj akciji uništila srpske snage na području Medačkog džepa, srpska strana odgovorila je bombardiranjem ciljeva u okolici Zagreba i napadima na druge hrvatske gradove. Odmah nakon početka hrvatske akcije, autor *Kronologije* izvijestio je da su nakon zauzimanja Divosela i Čitluka, "ustaše pokušale i dalje, ali su rakete Luna dobili Karlovac, Jaska, Samobor, Zagreb, Kutina, Gospić, Otočac itd... Borbe još nisu prestale, a naša komanda je najavila napad po svim ciljevima u NDH".<sup>40</sup> Izvijestio je i o dolasku dobrovoljaca iz Srbije, Baranje i Republike Srpske. Nakon šoka i nevjerice autor bilježi da su poslanici Plaškog prisustvovali sjednici u Belom Manastiru, gdje se raspravljalo o krivnji za "ustaški napad" u Medačkom džepu, no da ništa nije riješeno.<sup>41</sup>

Među pregledanim dokumentima nije *Kronologija Plaškog* iz 1994. godine. U *Informativnom listu 70. pešadijske brigade Srpske vojske Krajine* br. 1, koji je tiskan 1995., daje se kraći pregled "ratnog puta plaščanske brigade", koji obuhvaća i 1994. godinu. O događajima na plaščanskom području 1994. godine ne navode se veće borbe, nego se spominju uobičajene provokacije s obje strane i sudjelovanje te brigade u napadima na Bihać.<sup>42</sup>

Prema autorovu mišljenju, 1995. godinu obilježio je pad zapadne Slavonije, što je negativno utjecalo na moral boraca i stanovništva, "da se i sada osjećaju posljedice". Moral sta-

38 HR- HMDCDR 2, kut. 302, Plaški kronologija, 20. august 1993.

39 HR- HMDCDR 2, kut. 302, Plaški kronologija, jul 1993.

40 HR- HMDCDR 2, kut. 302, Plaški kronologija, 7.-13. septembar 1993.

41 Isto.

42 HR - HMDCDR 2, kut. 302, Pod zastavom otadžbine, Informativni list 70. pešadijske brigade

novništva bio je nizak i svi su bili spremni za odlazak, iako je Vlada RSK donijela odluku da se svi vojni obveznici vrate u RSK. Posebno oduševljenje i, kako autor navodi, dodatna sigurnost stanovništvu bila je vojna parada na Vidovdan 28. lipnja 1995. i dolazak generala Vojske Jugoslavije Mile Mrkšića na čelo Srpske vojske Krajine. Reorganizacija vojske i dolazak dobrovoljaca u najtežim trenucima, prema autorovim riječima, omogućit će opstanak na ovim prostorima. Zadnji zapis autora u *Informativnom listu* bila je konstatacija: "(...) bez obzira na sve to smatram da je najveći uspeh što do sada ustaše nisu uspjele pokoriti Plašćansku dolinu, a tvrdim da u tome nikada neće ni uspjeti dok i jedan od nas ovdje postoji."<sup>43</sup> Samo mjesec dana nakon ove konstatacije, vojno-redarstvenom akcijom "Oluja" oslobođeno je okupirano područje Dalmacije, Like, Korduna i Banovine, a RSK je prestao postojati.

Zaključno se može reći da su se s izdavanjem *Plašćanskog ratnog biltena* pokušale stvoriti nove novine lokalnog karaktera, no *Bilten* nije uspio dosegnuti ni razinu ostalih regionalnih novina u RSK kao što su bili *Srpski glas* u Banovini, *Okučanski list* ili *Iločka reč*. Nedostatak novca, stručnog kadra i opreme spriječili su stvaranje regionalnog novinskog izdanja, a *Bilten* je imao velikih problema u tiskanju i distribuciji. Izdanja *Biltena* bila su zapravo uvezani listovi napisani na pisaćem stroju, koja su često bila zamijenjena *Plašćanskom kronologijom*, tj. zapažanjima i šturim komentarima urednika. *Bilten* je pratio političko-vojne događaje na prostoru RSK s posebnim osvrtom na Plašćansku dolinu, no bez opsežnijih analiza. To su uglavnom bila izvješća s ratišta, ali i izvješća o svakodnevnom životu naselja na prvoj crti bojišta. Osim navedenog, *Bilten* je nastojao stvoriti privid normalnog stanja, te su tako pojedini brojevi izvještavali o sportskim događajima, a zadnje stranice bile su posvećene literarnim radovima učenika iz škola na području Plaškog, koji su opisivali ili pjevali o hrabrosti srpske vojske ili pojedinog srpskog junaka. Brojevi *Biltena* koji su sačuvani u Centru, detaljno donose izvješća o neposrednim pripremanjima za napad na Saborsko, njegovo zauzimanje i razaranje.

LIKA U IZVJEŠĆIMA  
*PLAŠĆANSKOG RATNOG BILTENA*  
1991.-1995. GODINE

**Ključne riječi:** Lika 1991.-1995., Saborsko, Plaški, pobunjeni Srbi, *Ratni bilten*.

U članku je dan prikaz Like kroz izvješća *Plašćanskog ratnog biltena* u kojem se mogu pratiti napadi Jugoslavenske narodne armije i srpskih vojnih formacija na području Like. Prikazan je rad paradržavnih vlasti i ostalih civilnih ustanova koje su pobunjeni Srbi osnovali s ciljem izdvajanja dijela teritorija Republike Hrvatske i njegova pripajanja Republici Srpskoj i Jugoslaviji. Posebno su obrađena izvješća o okupaciji Saborskog i njegovu potpunom uništenju. Srpske paravojne formacije opkolile su Saborsko početkom kolovoza 1991. i takvo stanje trajalo je sve do okupacije 12. studenog 1991. Tako su 12. studenog Saborsko iz svih smjerova napali JNA i paravojne snage. Ubijeno je četrdeset civila, a tijekom okupacije Saborsko je potpuno uništeno. Članak dalje analizira pisanje istog *Biltena* tijekom okupacije dijela Like do oslobodilačke vojne akcije "Oluja".

LIKA THROUGH THE REPORTS  
OF THE *PLAŠĆANSKI RATNI BILTEN*  
(THE PLAŠKI WAR BULLETIN) 1991.-1995.

**Keywords:** Lika 1991-1995, Saborsko, Plaški, rebelling Serbs, war bulletin.

This article presents an overview of Lika through the reports of the Plaški war bulletin which helps track the military actions of the Yugoslav people's army and the Serbian parastatal military formations in the Lika territory. The operations of the parastatal government and other civilian institutions founded by the rebelling Serbs with the goal of seceding a part of the territory of the Republic of Croatia and appending it to the Republic Srpska and Yugoslavia are also shown. Special attention is paid to the reports describing the occupation of Saborsko and its complete annihilation. The Serbian paramilitary formations surrounded Saborsko in the beginning of August of 1991 and remained there until November 12, 1991. On November 12, Saborsko was attacked from all directions by the forces of Yugoslav people's army and the paramilitary forces. Forty civilians were killed. Saborsko was completely destroyed in the course of the occupation. The text further gives an overview of the writing of the same bulletin during the time Lika was occupied and up to the liberation military operation "Oluja".